

Zmiany w procedurze udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach

Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest obowiązkowym zadaniem publicznych przedszkoli, oddziałów przedszkolnych zorganizowanych w szkołach podstawowych, szkół i placówek. Pomoc ta udzielana jest uczniom, ich rodzicom oraz nauczycielom. Ma ona polegać na wspieraniu ich w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych oraz rozwijaniu umiejętności wychowawczych. Korzystanie z pomocy psychologiczno-pedagogicznej nadal jest dobrowolne i nieodpłatne.

Organizacja procesu pomocy

Organizatorem pomocy w szkole jest dyrektor. Do udzielania pomocy należy włączyć w zasadzie wszystkich nauczycieli oraz specjalistów (psychologów, pedagogów, logopedów i doradców zawodowych) pracujących w szkole i współpracujących z nią. Do grona specjalistów *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach*¹ wprowadza nową grupę zawodową – terapeutów pedagogicznych, którzy wspomagają ucznia, rodzica i nauczyciela w rozwoju indywidualnym. Dyrektor szkoły powinien zadbać o to, by w pomoc uczniom mogli zaangażować się ich rodzice, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, placówki doskonalenia nauczycieli, inne szkoły i placówki oraz organizacje

pozarządowe i inne instytucje działające na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży.

Procedura udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej uległa zasadniczym merytorycznym zmianom. Przypominając w artykule tę procedurę, wskażę przepisy już znane z poprzedniego rozporządzenia i przepisy nowe, zmieniające system pomocy.

Rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia

Pierwszym ważnym etapem w procesie pomocy jest rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz jego indywidualnych możliwości psychofizycznych, czyli dokonanie wielospecjalistycznej diagnozy. Nowe rozporządzenie nie wprowadza nowych obszarów do diag-

nozy. Zatem przypomnijmy – rozpoznawanie potrzeb jest wymagane szczególnie w sytuacji, gdy uczeń:

- jest niepełnosprawny;
- jest niedostosowany społecznie lub zagrożony niedostosowaniem społecznym;
- jest szczególnie uzdolniony;
- jest przewlekłe chory;
- jest w sytuacji kryzysowej lub traumatycznej;
- ma specyficzne trudności w uczeniu się;
- ma zaburzenia w komunikacji językowej;
- odnosi niepowodzenia edukacyjne;
- pochodzi z zaniedbanego środowiska związanego z sytuacją bytową jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego i kontaktami środowiskowymi;
- ma trudności adaptacyjne związane z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związane z wcześniejszym kształceniem za granicą. ▶

¹ Nowe *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach* ukazało się w dzienniku urzędowym pod pozycją 532. Zmiany w procedurze udzielania pomocy obowiązują od 8 maja 2013 r.

▶ Wszyscy nauczyciele i specjaliści pracujący z uczniami są zobowiązani do rozpoznania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych psychofizycznych możliwości uczniów, w tym ich zainteresowań i uzdolnień.

Podstawowym zadaniem w przedszkolu jest prowadzenie obserwacji pedagogicznej zakończonej analizą i oceną gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole, czyli tzw. diagnozy przedszkolnej. W szkole powinno się prowadzić obserwację pedagogiczną w trakcie bieżącej pracy z uczniami, mającą na celu rozpoznanie u nich trudności w uczeniu się (w przypadku uczniów klas I–III szkoły podstawowej – ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się) lub odkrycie szczególnych uzdolnień. W gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej podstawowym zadaniem jest prowadzenie doradztwa edukacyjno-zawodowego.

Podmioty wnioskujące o pomoc

Rozporządzenie zwiększa liczbę podmiotów, które mogą występować z inicjatywą udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Oprócz wcześniej upoważnionych (ucznia, jego rodziców, nauczyciela, wychowawcy grupy wychowawczej lub specjalisty prowadzących zajęcia z uczniem, poradni, asystenta

edukacji romskiej, pomocy nauczyciela) do listy dodano: dyrektora szkoły, pielęgniarkę środowiska nauczania i wychowania lub higienistkę szkolną, pracownika socjalnego, asystenta rodziny oraz kuratora sądowego.

Rozporządzenie nie określa formy inicjatywy (wniosku) i jego adresata. Należy zatem przyjąć, że forma może być dowolna – ustna lub na piśmie. Inicjatywa powinna być kierowana do konkretnego nauczyciela, specjalisty, wychowawcy czy dyrektora szkoły.

Formy udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej

W § 7 rozporządzenia wprowadzono nowy ważny zapis mówiący o tym, że pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana „w trakcie bieżącej pracy z uczniem”. Jest to bardzo istotna merytoryczna zmiana podkreślająca, że codzienna praca z uczniem musi zawierać formy indywidualnej pomocy. Do takiej indywidualizacji pracy zobowiązany jest każdy nauczyciel i specjalista zatrudniony w szkole.

Inne szczególne formy pomocy znamy z poprzedniego rozporządzenia:

- klasy terapeutyczne;
- zajęcia rozwijające uzdolnienia;
- zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze;

- zajęcia specjalistyczne: korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, socjoterapeutyczne oraz inne zajęcia o charakterze terapeutycznym;
- zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniem kształcenia i kariery zawodowej – w przypadku uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych;
- warsztaty;
- porady i konsultacje.

Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniowi w trakcie bieżącej pracy

Jeżeli w wyniku inicjatywy dowolnego podmiotu wymienionego w rozporządzeniu nauczyciel, wychowawca lub specjalista stwierdzi, że uczeń wymaga objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną, nauczyciel lub specjalista powinni niezwłocznie jej udzielić w trakcie bieżącej pracy.

Rozporządzenie nie wymaga specjalnej formy „stwierdzenia” faktu objęcia pomocą ucznia. W każdej sytuacji, gdy rozporządzenie nie precyzuje lub nie określa elementów procedury, dobrze jest uregulować te kwestie zapisami wewnętrznego prawa, czyli np. stworzyć dokument określający procedurę postępowania. ▶

► Nauczyciel lub specjalista informuje wychowawcę klasy o udzieleniu pomocy w trakcie bieżącej pracy z uczniem. Ten następnie może poinformować innych nauczycieli lub specjalistów o potrzebie objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w trakcie ich bieżącej pracy z nim. Wychowawca informuje wtedy, gdy stwierdzi taką potrzebę. Zatem może zdarzyć się sytuacja, że np. nauczyciel matematyki udziela pomocy w trakcie bieżącej pracy z uczniem, informuje o tym wychowawcę klasy, a ten nie przekazuje tej informacji dalej, ponieważ nie widzi takiej potrzeby. O potrzebie objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną należy poinformować rodziców albo pełnoletniego ucznia. Dyrektor szkoły może te kompetencje przekazać wychowawcy klasy.

W poprzednio obowiązującym rozporządzeniu wnioski o pomoc kierowany był do dyrektora szkoły, a ten uruchamiał pełną procedurę z powołaniem Zespołu. W obecnie obowiązującym prawie rolę Zespołu pełni wychowawca klasy.

Korzystanie z form pomocy określonych rozporządzeniem

Wychowawca klasy, w przypadku stwierdzenia, że konieczne jest objęcie ucznia pomocą

psychologiczno-pedagogiczną w formach, o których mowa w § 7 omawianego rozporządzenia, planuje i koordynuje udzielanie tej pomocy. W porównaniu do poprzednich rozwiązań, wychowawca klasy wykonuje w dużym zakresie dotychczasowe zadania Zespołu.

Ważne!

Dyrektor szkoły może wyznaczyć innego niż wychowawca pracownika szkoły, której zadaniem będzie planowanie i koordynowanie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom w szkole.

Wychowawca ustala formy udzielania tej pomocy, okres ich udzielania oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy będą realizowane. Ustalanie powinno być uzgadniane z dyrektorem szkoły, który odpowiada za organizację pracy szkoły i przygotowuje arkusz organizacji szkoły do zatwierdzenia przez organ prowadzący. Uzgadnianie form udzielania pomocy uczniowi z dyrektorem szkoły nie wynika wprost z rozporządzenia, a z zapisów ustawy o systemie oświaty.

Rozporządzenie określa wymiar godzin dla poszczególnych form udzielania uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Dyrektor szkoły ustala wymiar godzin poszczególnych form udzielania uczniom

pomocy psychologiczno-pedagogicznej, biorąc pod uwagę wszystkie godziny, które w danym roku szkolnym mogą być przeznaczone na realizację tych form. Godziny te wynikają z zatwierdzonego arkusza organizacji szkoły.

O ustalonych dla ucznia formach, okresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiarze godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane, dyrektor szkoły niezwłocznie, w sposób przyjęty w danej szkole, powiadamia rodziców albo pełnoletniego ucznia. Rozporządzenie wskazuje pisemną formę informacji.

Ważne!

Wychowawca klasy, planując udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniowi, który był wcześniej objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną, uwzględnia wnioski dotyczące dalszej pracy z uczniem, zawarte w prowadzonej dokumentacji szkolnej.

Przy planowaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej wychowawca klasy powinien współpracować z rodzicami lub pełnoletnim uczniem. W zależności od potrzeb – z innymi nauczycielami i specjalistami, prowadzącymi zajęcia z uczniem, poradnią, innymi osobami i podmiotami. W poprzednich uregulowa-

niach większy udział w decyzjach o udzieleniu pomocy i planowaniu, w tym określaniu form pomocy, mieli rodzice ucznia. Obecnie nie jest określony zakres ten współpracy i uprawnienia rodziców w całym procesie pomocy uczniowi.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna wynikająca z orzeczeń lub opinii poradni

W przypadku ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego pomoc psychologiczno-pedagogiczna powinna być zaplanowana i koordynowana zgodnie z wymogami *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych* (Dz.U. 2010 nr 228, poz. 1490).

Formy i okres udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane, są uwzględniane w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym. Przy planowaniu pomocy dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania lub

opinię poradni należy uwzględnić zalecenia zawarte w orzeczeniach lub opiniach.

Dokumentacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Omawiane rozporządzenie nie określa rodzaju prowadzonej dokumentacji w procesie pomocy psychologiczno-pedagogicznej. § 21 rozporządzenia odsyła do rozporządzenia w sprawie sposobu prowadzenia dokumentacji. W nim czytamy m.in.:

- w § 10 – Szkoła prowadzi odpowiednio dzienniki zajęć dydaktyczno-wyrównawczych i specjalistycznych oraz innych zajęć, które nie są wpisywane odpowiednio do dziennika lekcyjnego, dziennika zajęć w świetlicy i dziennika zajęć wychowawczych, jeżeli jest to uzasadnione koniecznością dokumentowania przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej, w nich wpisujemy m.in.: indywidualny program pracy z uczniem, a w przypadku zajęć grupowych – program pracy grupy, tematy przeprowadzonych zajęć, ocenę postępów i wnioski dotyczące dalszej pracy.
- w § 11 – W przypadku uczniów zakwalifikowanych do indywidualnego nauczania albo uczestnictwa w indywidualnych zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych, szkoła prowadzi odrębnie dla każdego ucznia odpowiednio dziennik indywidual-

nych zajęć, dziennik indywidualnego nauczania lub dziennik indywidualnych zajęć rewalidacyjno-wychowawczych.

- w § 18 – Pedagog lub psycholog zatrudniony w szkole prowadzi dziennik, do którego wpisuje m.in.: wykaz uczniów zakwalifikowanych do różnych form pomocy, w szczególności pomocy psychologiczno-pedagogicznej, informacje o kontaktach z osobami i instytucjami, z którymi pedagog lub psycholog współdziała przy wykonywaniu swoich zadań.
- w § 19 – Szkoła prowadzi dla każdego ucznia objętego pomocą psychologiczno-pedagogiczną dokumentację badań i czynności uzupełniających prowadzonych w szczególności przez pedagoga, psychologa, logopedę i lekarza.

Z powyższych zapisów wynika, że podstawowe informacje dotyczące udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym wnioski, powinny znajdować się w dokumentacji prowadzonej przez wychowawcę, specjalistę zatrudnionego w szkole i nauczycieli prowadzących poszczególne formy pomocy. Informacje dotyczące danego ucznia mogą być w kilku różnych dokumentach szkoły. Ponieważ wychowawca koordynuje proces udzielania pomocy uczniom, byłoby dobrze, gdyby to on miał podstawowe informacje dotyczące konkretnego ucznia. ▶

Podstawa prawna

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. 2013 nr 0, poz. 532). *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych* (Dz.U. 2010 nr 228, poz. 1490). *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji* (Dz.U. 2002 nr 23, poz. 225, ze zm.). *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 kwietnia 1999 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji* (Dz.U. 1999 nr 41, poz. 414).

► Zmiany w zadaniach zatrudnionych w szkołach specjalistów

Pedagog i psycholog zatrudnieni w szkole otrzymali nowe zadania, m.in.:

- prowadzenie badań i działań diagnostycznych uczniów, w tym diagnozowanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz psychofizycznych możliwości uczniów w celu określenia przyczyn niepowodzeń edukacyjnych oraz wspierania mocnych stron uczniów;
- diagnozowanie sytuacji wychowawczych w szkole w celu rozwiązywania problemów wychowawczych oraz wspierania rozwoju uczniów;
- udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formach odpowiednich do rozpoznanych potrzeb;
- podejmowanie działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży;
- inicjowanie i prowadzenie działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych;
- udzielono pomocy rodzicom i nauczycielom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych możliwości, predyspozycji i uzdolnień uczniów;

- wspieranie nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Logopedzie dodano jedno zadanie: prowadzenie badań przesiewowych w celu ustalenia stanu mowy uczniów. Zadania doradcy zawodowego nie uległy zmianie w porównaniu z poprzednim rozporządzeniem.

W § 26 opisano zadania terapeuty pedagogicznego, w tym:

- prowadzenie badań i działań diagnostycznych uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi lub specyficznymi trudnościami w uczeniu się;
- prowadzenie zajęć korekcyjno-kompensacyjnych oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym;
- podejmowanie działań profilaktycznych zapobiegających niepowodzeniom edukacyjnym uczniów, we współpracy z ich rodzicami;
- wspieranie nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Okres przejściowy

W okresie przejściowym uczniom, dla których opracowano plany działań wspierających na podstawie poprzednio obowiązującego rozporządzenia, pomoc psychologiczno-pedagogiczna może być udzielana na podstawie tych planów do końca okresu, na jaki zostały opracowane. Użyte w przepisie słowo „może” oznacza, że decyzja w tej sprawie należy do szkoły i pomoc uczniom może być udzielana też na nowych zasadach.

Ważne!

Do końca roku szkolnego 2012/2013, czyli do 31 sierpnia 2013 r., oryginał karty indywidualnych potrzeb ucznia założonej dla ucznia przekazuje się rodzicom ucznia lub pełnoletniemu uczniowi. Kopię karty należy pozostawić w podstawowej dokumentacji szkoły, w dokumentacji badań i czynności uzupełniających, zgodnie z Rozporządzeniem w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz.U. 2002 nr 23, poz. 225, ze zm.).

Andrzej Pery

Andrzej Pery

Edukator, niezależny ekspert ds. zarządzania oświatą.

Posiada bogate doświadczenie z zakresu współpracy z samorządami lokalnymi, organizacjami pozarządowymi, jak również innymi instytucjami na szczeblu lokalnym i regionalnym. Pracował w kuratorium oświaty, Centralnym Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli oraz w Ministerstwie Edukacji Narodowej.

Przez blisko dziewięć lat redaktor naczelny miesięcznika prawnego dla dyrektorów szkół i przedszkoli wydawanego przez Wydawnictwo RAABE. Autor artykułów do wielu poradników dla dyrektorów szkół i przedszkoli oraz trener w zakresie zarządzania oświatą, współpracujący z różnymi organizacjami i instytucjami. Członek różnych zespołów eksperckich. Autor publikacji *Status zawodowy dyrektora szkoły* wydanej przez ORE.

Trener w projekcie „System doskonalenia nauczycieli opartym na ogólnodostępnym kompleksowym wspomaganie szkół” oraz ekspert w projekcie „Przywództwo i zarządzanie w oświacie – opracowanie i wdrożenie systemu kształcenia i doskonalenia dyrektorów szkół/ placówek”.